

Sisekaitseakadeemia
Finantskolledž

Terje Klimov
FK040

IMMATERIAALSE VARA HIND JA SELLE
KAJASTAMINE FINANTSARVESTUSES

Lõputöö

Juhendaja:
Varje Kodasma, MBA

Tallinn 2007

ANNOTATSIOON

Antud lõputöö on kirjutatud teemal „Immateriaalse vara hind ja selle kajastamine finantsarvestuses“. Töö põhieesmärgiks on uurida, kuidas kujuneb firmaväärtus ja selleks on kasutatud 2005.aastal muudetud Raamatupidamise Toimkonna juhendit RTJ 11, mis on viidud kooskõlla uue rahvusvahelise finantsaruandluse standardiga IFRS 3. Lõputöö mahuks koos lisadega on 51 lehekülge ning töös on kasutatud 30 allikat, millele on ka viidatud. Töö lisadeks on intervjuu AS Hekotek pearaamatupidajaga ja AS Hekotek 2005 majandusaasta aruande lisad. Töö koosneb kolmest peatükist ning kirjutamiskeeleks on eesti keel. Töös on selgitatud ja analüüsitud immateriaalsete varade olemust ja arvestamise põhimõtteid, samuti firmaväärtuse hinda ning selle kujunemist. Lõputöö viimases osas analüüsitakse firmaväärtuse tekkimist ja kajastamist AS Hekotek näitel. Antud teema on aktuaalne, sest ettevõtte väärtuse hindamisel on tõusnud immateriaalse vara osatähtsus kogu ettevõtte varades.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. IMMATERIAALNE VARA.....	7
1.1. Immateriaalse vara olemus.....	7
1.2. Immateriaalse vara liigitus	9
1.3. Immateriaalse vara kajastamine finantsarvestuses	12
1.4. Immateriaalse vara hindamise meetodid.....	16
2. FIRMAVÄÄRTUS	20
2.1. Firmaväärtuse mõiste ja kujunemine	20
2.2. Firmaväärtuse kajastamine finantsarvestuses	22
2.3. Äriühenduste arvestuspõhimõtted.....	26
2.4. Ostuanalüüs	29
3. FIRMAVÄÄRTUSE KAJASTAMINE AS HEKOTEK MAJANDUSAASTA ARUANDES	32
3.1. AS Hekotek	32
3.2. Firmaväärtuse tekkimine AS Hekotek	33
3.3. AS Hekotek majandusaasta aruande analüüs	34
KOKKUVÕTE.....	37
SUMMARY	40
VIIDATUD ALLIKAD	41
LISA 1. Firmaväärtuse tekkimine AS Hekotek	43
LISA 2. Lekopa OY ostuanalüüs	45
LISA 3. Tütaretevõtte aktsiate soetamine	46
LISA 4. Immateriaalne põhivara – firmaväärtus.....	47
LISA 5. Tehingud seotud osapooltega.....	48
LISA 6. AS Hekotek (emaettevõtte) rahavoogude aruanne.....	49
LISA 7. AS Hekotek grupi konsolideeritud bilanss.....	51

SISSEJUHATUS

Finantsaruannete üks peamisi eesmärke on kajastada ettevõtte majandustulemuste kujunemist. Tingituna majanduskeskkonna arengust on füüsilise kapitali osatähtsus ettevõtte väärtuse loomisel märgatavalt vähenenud ja sellest tulenevalt on esiplaanile tõusnud immateriaalse põhivara osatähtsuse kasv kogu ettevõtte varades.

Teadaolevalt on tööstusharusid, kus ettevõtete väärtus põhineb just intellektuaalsel omandil ja immateriaalsetel varadel. Ettevõtte sees loodud immateriaalseid varasid raamatupidamises arvele võtta ei saa ning kapitaliseerida on võimalik ainult kolmandatelt osapooltelt või äriühenduse käigus soetatud immateriaalseid varasid.

Käesoleva töö põhieesmärgiks on uurida, kuidas kujuneb firmaväärtus ja selleks on püstitatud järgmised ülesanded:

1. selgitada ja analüüsida immateriaalse vara olemust ja arvestamise põhimõtteid;
2. määratleda ja selgitada firmaväärtuse hind ning selle kujunemine vastavalt seadusandlikele regulatsioonidele;
3. tuginedes teoreetilisele käsitlusele, analüüsida firmaväärtuse tekkimist ja kajastamist finantsaruannetes AS Hekotek näitel;

Majandusaasta aruannetes avalikustatavad näitajad kajastatakse Rahvusvahelise Arvestusstandardite Nõukogu poolt koostatud Rahvusvahelise finantsaruandluse standardite (IFRS) järgi, mida järgib ka Eesti hea raamatupidamistava oma standardite loomisel ja harmoneerimisel. Raamatupidamise seaduses kasutatakse mõistet Eesti hea raamatupidamistava järgmises tähenduses: rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele tuginev raamatupidamistava, mille

põhinõuded kehtetatakse raamatupidamise seadusega ja seda täiendavad Raamatupidamise Toimkonna juhendid (RTJ-d) ning riigi raamatupidamise üldeeskirjas sätestatud nõuded.

2004. aastal astuti rahvusvahelisel areenil edasi jõuline samm. Jõustus uus Rahvusvaheline finantsaruandluse standard IFRS 3 Äriühendused ning muudeti põhjalikult Rahvusvahelist raamatupidamisstandardit IAS 38 Immateriaalsed varad. Nende muudatustega soovitakse saavutada olukord, kus äriühenduste käigus tekkinud soetusmaksumuse ja netovarade õiglase väärtuse vahet ei kajastataks ettevõtte bilansis ainult firmaväärtusena, vaid võetaks konsolideeritud bilansis arvele võimalikult palju selliseid varasid, mille eest oldi valmis kõrgemat hinda maksta. Täna on Eesti hea raamatupidamistava arenenud tänu liitumisele Euroopa Liiduga ning siinsete teoreetikute ja praktikute initsiatiivil on viidud Raamatupidamise seadus ja seda täiendavad juhendid kooskõlla rahvusvaheliste standarditega. Harmoniseerimise tulemusena on äriühenduse käigus tekkinud firmaväärtuse arvestamine leidnud põhjalikku käsitlemist 2005. aastal muudetud RTJ 11 Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine.

Eesti ettevõtted, kes ei ole börsil noteeritud, lähtuvad immateriaalse vara kulutuste arvestamisel Raamatupidamise seadusest ja Raamatupidamise Toimkonna juhenditest. Immateriaalse vara arvestusel tuleb lähtuda RTJ 5-st ja firmaväärtuse arvestamisel RTJ 11-st. Börsiettevõtted peavad finantsarvestuses rakendama vastavalt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusele, (EÜ) nr. 1606/2002 rahvusvahelisi raamatupidamisstandardeid (IAS) ja rahvusvahelisi finantsarvestuse standardeid (IFRS). Konkreetselt immateriaalsete varade kajastamisel peab lähtuma IAS 38-st ja firmaväärtuse arvestamisel IFRS 3-st.

Lähtudes eelpool püstitatud ülesannetest on töö jaotatud kolmeks osaks. Esimeses osas tehakse ülevaade immateriaalse vara olemusest, mõistetest ja seadusandlikust

regulatsioonist ning analüüsitakse immateriaalse vara hindamis- ja arvestusmeetodeid uurinud teadlaste seisukohti. Teises osas käsitletakse firmaväärtuse kujunemist ja kajastamist finantsaruannetes, vastavalt rahvusvahelistele standarditele ning analüüsitakse sarnaselt esimese peatükiga teadlaste seisukohti. Samuti uuritakse äriühenduste arvestuspõhimõtteid. Töö kolmas osa keskendub esimeses ja teises osas teoreetilise analüüsi empiirilisele käsitlemisele. Firmaväärtuse tekkimise kohta viiakse läbi intervjuu AS Hekotek pearaamatupidajaga. 2005 majandusaasta aruande ja intervjuu põhjal analüüsib autor firmaväärtuse tekkimist ja kajastamist AS Hekotek näitel. Autor valis analüüsimiseks AS Hekoteki 2005 majandusaasta aruande, sest tegemist on Eesti ja Soome ettevõtete ühinemise käigus tekkinud firmaväärtusega.

Autor tänab lõputöö valmimisel juhendajat ja AS Hekotek pearaamatupidaja Kersti Ehalat.

1. IMMATERIAALNE VARA

1.1. Immateriaalse vara olemus

Kuni 1990. aastateni loeti organisatsiooni varaks enamasti materiaalsed kapitalid, nagu kinnisvara, kaubad, tootmisrajatised, seadmed ja finantskapital. Kuid viimaste aastate jooksul on suurenenud teadlikkus teist tüüpi vara – immateriaalse vara – väärtusest. See erineb materiaalsest varast, kuna tuleneb inimloomingust, -mõttest ja leidlikkusest. Immateriaalsed varad moodustavad organisatsiooni intellektuaalse kapitali. Need on mittemateriaalsed väärtused, mis eksisteerivad organisatsioonis ja aitavad kaasa ettevõtte organisatsioonilises ülesehituses struktuurikapitali kujul, töötajates inimkapitali kujul ning suhetes tarnijate, klientide ja partneritega turukapitali kujul. Kui suudate oma firma immateriaalse vara väärtust mõista, seda vara ära tunda, juhtida ja arendada, alles siis suudate täielikult kasutada avanevaid võimalusi.¹

„Immateriaalne tähendab „mittemateriaalne, ainetu“ ja on eesti keelde tulnud saksa keelest (*immaterielle*). /.../ Immateriaalse põhivara eripära on füüsilise substantsi puudumine – seda ei saa näha ega käega katsuda.“²

IAS 38 järgi on immateriaalne vara eristatav mitterahaline varaobjekt, millel puudub materiaalne vorm. Immateriaalsed varad on sellised ettevõtte kohustused või kulutused, mida tehakse uute protsesside või süsteemide projekteerimiseks ja

---

¹ Intellectual Property. Good practice Guide: 10 pragmatic recommendations for better integration of IP in your business. http://www.liip.org/pdfs/GPG_EN.pdf - 7.03.2007

² Alver, J., Alver, L., Reinberg, L. 2004. Finantsarvestus. Tallinn, 212

juurutamiseks, litsentside ja kaubamärkide omandamiseks, intellektuaalomandi ja turukogemuste omandamiseks ning teaduslikud või tehnilised teadmised.³

RTJ 5 defineerib immateriaalse vara mõistet, et see on füüsilise substantsita vara, mida raamatupidamiskohustuslane kasutab toodete tootmisel, teenuste osutamisel või halduseesmärkidel (mitte äriühingust raamatupidamiskohustuslane talle seatud eesmärkide täitmisel) ja mida ta kavatses kasutada pikema perioodi jooksul kui üks aasta.⁴

Immateriaalseks varaks loetakse need varaobjektid, mis on füüsilise substantsita, see tähendab, nad ei ole materiaalsed, füüsiliselt tajutavad ega kombatavad, kuid peavad tulevikus andma tulu. Selliste eriomaduste tõttu on nende võimalik kasutusiga ja väärtus raskesti määratletav, sest nad alluvad paljude sise- ja välistegurite mõjule.⁵

Refereerides Asta Teearut ja Erik Krummi on immateriaalsed varad sellised varad, mida raamatupidamiskohustuslane kasutab toodete või teenuste tootmisel või administratiivsetel eesmärkidel (arvuti tarkvara, kaubamärgid, patendid, litsentsid jne.⁶

Autori arvates omandavad juriidilises terminoloogias immateriaalse vara tähenduse kõik varad, millel puudub füüsiline olemus erinevalt materiaalistest varadest. Immateriaalne vara omab tulevast kasumipotentsiaali, mida sageli on raske mõõta ja kasulikku eluiga on sageli raske määrata. Materiaalistest varadest eristavad immateriaalseid varasid veel sellised tunnused, et neil võib olla väärtus ainult kindla ettevõtte jaoks ja samuti võib olla kindlaksmääratu eluiga, mis ei tähenda tingimata, et see on piiratu. Immateriaalsetel ja materiaalistel varadel on ka

---

³ IAS 38 Immateriaalne vara. Jõustunud 31.03.2004.a.

⁴ RTJ 5 Materiaalne ja immateriaalne põhivara (muudetud 2005). 01.01.2005 - RTL 2005, 66, 952; 117, 1852

⁵ Järve, V. 1999. Finantsarvestus I. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 207

⁶ Teearu, A., Krumm, E. 2005. Ettevõtte finantsjuhtimine. Tallinn: Pegasus, 75

ühiseid tunnusjooni. Nad mõlemad omatakse kasutamiseks ja loodetav kasutamisiga on pikem kui üks aasta ning nende väärtus tuleneb võimest genereerida omanikele tulu. Seega on immateriaalne vara selline vara, mis võimaldab ettevõttel kasumit teenida lisaks kasumile, mida see teeniks vaid materiaalse vara abil.

1.2. Immateriaalse vara liigitus

Sageli omab immateriaalne vara väärtust vaid antud ettevõttele, mis on selle üheks iseloomulikuks tunnuseks. Immateriaalse vara hulka kuuluvad kontsessioonid, frantsiisid, patendid, litsentsid, autoriõigused, kaubamärgid, firmaväärtus ning uurimis- ja arendusväljaminekud koosnevad peamiselt seaduspõhistest õigustest.⁷

IAS 38 p 11 sätestab, et immateriaalne vara peab olema sedavõrd eristatav, et seda oleks võimalik firmaväärtusest eristada. Sama standard näeb ette ka kriteeriumid, millele peab immateriaalne vara vastama. Esmalt on vara eraldatav, siis kui seda saab üksusest eraldada või lahutada, siirdada, litsentseerida, rentida, vahetada või müüa. Teiseks vastab immateriaalne vara eristatavuse kriteeriumile kui see tuleneb lepingupõhisest või ettevõtte muudest õigustest, olenemata sellest, kas need õigused on ülekantavad või ettevõtte muudest õigustest ja kohustustest eraldatavad.⁸

Tartu Ülikooli dotsent Vello Järve näeb immateriaalse vara problemaatikas selle eraldatuse küsimust, sest mingi aktiva finantsaruandluses kajastamiseks on vajalik, et see ei tooks üksnes tulu, vaid oleks ka eraldatud. See tähendab, et oleks võimalus seda eraldi võõrandada kolmandatele isikutele. Seetõttu jagunebki immateriaalne vara, identifitseeritavad immateriaalse vara objektid ja mitteidentifitseeritavad

---

⁷ Alver, J., Alver, L., Reinberg, L. 2004. Finantsarvestus. Tallinn, 212

⁸ IAS 38 Immateriaalne vara. Jõustunud 31.03.2004.a.

immateriaalsed aktivad. Esimesed kujutavad endast individuaalseid ostu-müügi objekte, mis on individuaalselt bilansseeritavad (patendid, litsentsid, kontsessioonid, frantsiisid, kaubamärgid jne kui nende omanikele konkurentsieeliseid tagavad seadustatud õigused). Mitteidentifitseeritavad immateriaalsed aktivad on aga ostetavad-müüdatavad ainult koos firmaga ja üldkehtivate aktiveerimispõhimõtete järgi ei ole need bilansseeritavad. Sellised varad võivad olla firma reputatsioon, turustuskanalid, põhiklientuur, juhtkonna ja töötajaskonna kvalifikatsioon ja need kokku moodustavad firmaväärtuse.⁹

Järgnevalt tuleks defineerida eelpool nimetatud identifitseeritavate immateriaalse varaobjektide mõisteid.

Patent on patendiomaniku ainuõigus oma leiutist toota, müüa või omada muul moel valitsevat mõju selle üle. Vastavalt Patendiseadusele võib patendiga kaitsta mis tahes tehnikavaldkonna leiutisi. Leiutise objektiks võib olla seade, meetod, aine, kaasa arvatud bioloogiline aine, või nende kombinatsioon¹⁰.

Kaubamärk on tähis, millega on võimalik eristada ühe isiku kaupa või teenust teise isiku samaliigilisest kaubast või teenusest¹¹. Kaubamärk on registreeritud sõna(d), sümbol(id) ja/või kujutis(ed), mis identifitseerivad toodet või ettevõtet, eristades seda teistest.

Frantsiis ehk müügivoli on lepinguline õigus müüa teatud tooteid, osutada teenuseid ja kasutada kaubamärke või ärinimesid või täita teatud kindlaid funktsioone, tavaliselt kindlaksmääratud geograafilises piirkonnas. Frantsiiside maksumus on tavaliselt väga kõrge.¹²

---

⁹ Järve, V. 1999. Finantsarvestus I. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 207

¹⁰ Patendiseadus. 16. 03. 1994 - RT I 1994, 25, 406 § 6 lg 1

¹¹ Kaubamärgiseadus. 22. 05. 2002 - RT I 2002, 49, 308 § 3

¹² Alver, J., Alver, L., Reinberg, L. 2004. Finantsarvestus. Tallinn, 217

Kontsessioon on leping, mille alusel riik annab ettevõttele või isikule, (rahvusvahelises õiguses välisfirmale, ka välisriigile) kokkulepitud tingimustel ja ajaks õiguse kasutada loodusvarasid, maad, tööjõudu või ettevõtteid, ehitada sadamaid vms. Õigus kontsessioone sõlmida kuulub riigi suveräänsete õiguste hulka.¹³

Kõikidest definitsioonidest järeltab autor, et tegemist on individuaalsete objektidega, mida on võimalik individuaalselt bilansseerida. Samuti on neid võimalik eraldi võõrandada kolmandatele isikutele.

Analüüsid eelpooltoodud seisukohti võib autori arvates immateriaalsed varad esmalt klassifitseerida nende soetamisviisi järgi. Seejärel jagada nad, kas ostetud või muul viisil kolmandatelt isikutelt omandatud immateriaalsed varad või firmasiseselt välja töötatud immateriaalsed varad. Teiseks saab eristada identifitseeritavad ja idenfitseerimatud immateriaalsed varad. Indenfitseeritavad immateriaalsed varad on patendid, kaubamärgid, litsentsid, frantsiisid, autoriõigused, kulutused arvutitarkvarale jt. Identifitseeritavad immateriaalsed varad võib jagada veel omakorda klassideks:

- Turul kaubeldavad varad (kaubamärgid ja nimed, interneti leheküljed, logod)
- Klientidega seotud varad (kliendinimekirjad, mittetäidetud tellimused, kliendilepingud ja nendest tulenevad kliendisuhted)
- Lepingupõhised varad (litsentsid, frantsiisid, liisingud, tegevusload, ehitusload, töölepingud, autoritasud)
- Tehnoloogiapõhised varad (pantendeeritud tehnoloogia, arvutitarkvara, patenteerimata tehnoloogia, ärisaladused, uurimis- ja arendusväljaminekud)
- Kunstiga seotud vara (kirjandus- või muusikateos, pildid, fotod, video ja audiovisuaalne materjal).

---

¹³ Kontsessioon. 1990. Eesti Enstlükopeedia 5, Tallinn: Valgus, 23

Identitseerimatu vara on firmaväärtus, millest pikemalt on kirjutatud töö teises peatükis.

1.3. Immateriaalse vara kajastamine finantsarvestuses

Laialt diskuteeritud teemadeks on kujunenud immateriaalse vara ja mittefinantsiliste näitajate kajastamine majandusaasta aruannetes. Järjest enam ettevõtteid avalikustab vabatahtlikult täiendavat mittefinantsilist informatsiooni ning mitmed riigid on välja töötanud vastavad standardid ja juhendid immateriaalse vara kajastamiseks.¹⁴

Finantsaruannetest ei selgu alati objektiivselt tegelik ettevõtte väärtus ja sama probleemi on märganud varem Jüri Rünkla, kes märgib, et põhjuseks on immateriaalsete varade osatähtsuse suur kasv võrreldes endiste aegadega¹⁵.

IAS 38 sätestab, et immateriaalne vara võetakse arvele ainult, siis kui on tõenäoline, et ettevõtte saab eeldatavalt sellest varast tulevast majanduslikku kasu ja vara maksumust on võimalik usaldusväärselt mõõta¹⁶.

RTJ 5 p 44 järgi võetakse immateriaalne vara algselt arvele selle soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja soetamisega otseselt seotud kulutustest¹⁷.

---

¹⁴ Kasendi, S. 2004. Täiendava informatsiooni kajastamine ettevõtete majandusaasta aruannetes. Majandusarvestuse aktuaalsed probleemid äri- ja avalikus sektoris. Tallinn: TTÜ Majandusarvestuse instituut, 160

¹⁵ Rünkla, J. 1996. Ettevõtte finantsseisund, konkurents ja strateegia. Tallinn: Külim, 33

¹⁶ IAS 38 p 21 Immateriaalne vara. Jõustunud 31.03.2004.a.

¹⁷ RTJ 5 p 44 Materiaalne ja immateriaalne põhivara (muudetud 2005). 01.01.2005 - RTL 2005, 66, 952; 117, 1852

Vastavalt IAS 38-le ja RTJ 5-le tulekski immateriaalse vara bilansikõlblikkuse üle otsustades silmas pidada eelkõige järgmisi kriteeriume, mis kõik peaksid olema täidetud, et immateriaalset vara kapitaliseerida:

- Ettevõtte suudab kontrollida immateriaalse vara kasutamist (nt ei ole ettevõttes töötavate tippspetsialistide „ajupotentsiaal“ selle kriteeriumi kohane, mistõttu seda ei saa ka kapitaliseerida);
- On tõenäoline, et ettevõtte saab sellest varast tulevikus tulu või hoiab kokku kulusid (ettevõtte peab suutma planeerida varast saadavat tulu);
- Immateriaalse vara soetusmaksumust saab usaldusväärselt mõõta.¹⁸

IAS 38-s on nimetatud väljaminekud ja kahjumid, mida ei võeta arvele immateriaalse põhivarana, vaid need kajastatakse nende tekkimise perioodil kuludena. Sellised väljaminekud ja kahjumid on:

1. asutamisväljaminekud (majandusüksuse asutamisega seotud kulud, nagu näiteks riigilõivud, juristidele makstud tasud jne.);
2. uurimisväljaminekud;
3. koolitusega seotud kulutused;
4. reklaamile tehtud kulutused;
5. üldised halduskulutused;
6. kahjumid tootmise algfaasis;
7. kolimisega ja ettevõtte ümberstruktureerimisega seotud kulutused¹⁹.

Vastavalt Raamatupidamise seaduse lisas 1 toodud bilansiskeemile esitatakse immateriaalne vara bilansis viiel kirjel:

- Immateriaalne põhivara;
- Firmaväärtus;
- Arenguväljaminekud;

---

¹⁸ Raamatupidamise käsiraamat. Äripäeva kirjastus, 2006. 5.3.9.

¹⁹ IAS 38 p 55, 57. Immateriaalne vara. Jõustunud 31.03.2004.a.

- Muu immateriaalne põhivara;
- Ettemaksud immateriaalse põhivara eest;

Bilansikirjete nimetusi võib täpsustada, samuti võib lisada täiendavaid kirjeid või kirjete alaliigendusi, kui see tuleb kasuks bilansi informatiivsusele ja loetavusele.²⁰

Pärast soetamist hakatakse immateriaalse varaobjekti soetusmaksumust amortiseerima, mille tulemusena immateriaalse vara jääkmaksumus hakkab kahanema. Immateriaalse põhivara soetusmaksumust amortiseritakse lineaarselt selle kasuliku eluea jooksul. Teadaolevalt on mõnede immateriaalse varaobjektide kasulik eluiga lühem nende seadusjärgsest kehtivusest. Näiteks võib siin tuua patendi, mille eluiga võiks seaduse järgi olla 20 aastat, aga seoses tehnoloogia kiire arenguga võib juhtuda, et patendeeritakse uus ja parem tootmistehnoloogia ning vana patendi amortiseerimata osa võib kohe kuluks kanda. Juhul kui ettevõttel õnnestub anda oma patenti tasu eest kasutada, võib ta teenitud kasu kajastada juba tuluna.²¹

Vastavalt RTJ 5 p 53-le tuleb amortiseeritava immateriaalse põhivara amortiseerimisel kasutada lineaarset meetodit, välja arvatud juhul, kui mõni muu meetod peegeldab objektiivsemalt varast saadava majandusliku kasu jagunemist vara kasulikule elueale. Sama juhendi p 54 järgi loetakse immateriaalse põhivara lõppväärtuseks null, välja arvatud juhul, kui on äärmiselt tõenäoline, et vara on võimalik pärast selle kasuliku eluea lõppu müüa (näiteks varale eksisteerib aktiivne turg või kolmandad osapooled on kohustatud vara välja ostma).²²

Immateriaalsete varaobjektide puhul, mis on ostetud eraldi ettevõttevälistelt sõltumatutelt osapooltelt või omandatud äriühenduste käigus kehtib eeldus, et ettevõtte saab nendest tulevikus kasu. Sellest tulenevalt suureneb oluliselt selliste

---

²⁰ EV Raamatupidamise seadus. 20.11.2002 - RT I 2002, 102, 600 LISA 1

²¹ Alver, J., Alver, L., Reinberg, L. 2004. Finantsarvestus. Tallinn, 214, 222

²² RTJ 5 p 53, 54. Materiaalne ja immateriaalne põhivara (muudetud 2005). 01.01.2005 - RTL 2005, 66, 952; 117, 1852

immateriaalsete varaobjektide hulk, mida kajastatakse bilansis eraldi varaobjektidena (näiteks pooleliolevate objektide arenguväljaminekud, kliendinimekirjad, brändid, kaubamärgid).²³

RTJ 5 p 55 annab ettevõttele juhendi, kuidas amortiseerida immateriaalset põhivara juhul, kui selle kasulik eluiga on pikem kui 20 aastat. Juhendis tuuakse näitena tegevuslitsents 30 aastaks, eeldusel, et litsentsi kasutamisest tulenevad tulud on kogu litsentsi kehtivusperioodil suuremad vastavatest kuludest. Sellisel juhul tuleb igal bilansipäeval viia läbi vara väärtuse test.²⁴

Kõike eelpool toodut arvesse võttes, tekkis autoril küsimus, kuidas peaks ettevõtte tegutsema omades väga hinnalist kaubamärki? Vastavalt IAS 38 p-s 94 sätestatule ei tohi immateriaalse vara kasulik eluiga olla pikem kui lepinguliste või muude juriidiliste õiguste periood. Lähtudes Kaubamärgi seadusest hakkab registreeritud kaubamärgi suhtes õiguskaitse kehtima kaubamärgi registreerimistaotluse esitamise kuupäevast ja kehtib 10 aasta möödumiseni registreeringu tegemise kuupäevast. Kaubamärgi õiguskaitse kehtivusaega võib pikendada kaubamärgiomaniku nõudel 10 aasta kaupa²⁵. Samas sätestab IAS 38 p 94 antud juhtumi puhul nõude, et ettevõtte võib immateriaalse vara kasulikkude eluiga pikendada ainult juhul kui ta suudab veenvalt tõestada, et pikendamine ei nõua olulisi kulutusi. RTJ 5-s ei ole aga sellised ettekirjutused kajastamist leidnud, küll aga soovitatakse lähtuda IFRS-is kirjeldatud arvestuspõhimõtetest.

---

²³ Villems, T. 2005. Muudatused raamatupidamises õigusaktid ja kommentaarid. Tallinn: Teabekirjanduse OÜ, 207

²⁴ RTJ 5 p 55. Materiaalne ja immateriaalne põhivara (muudetud 2005). 01.01.2005 - RTL 2005, 66, 952; 117, 1852

²⁵ Kaubamärgiseadus. 22. 05. 2002 - RT I 2002, 49, 308 § 8 lg 2.

1.4. Immateriaalse vara hindamismeetodid

Sageli on immateriaalse põhivaraobjekti kasulik eluiga raskesti määratletav. Siin tuleks arvestada järgmiste teguritega:

1. Seadusandlikud või lepingulised tingimused, mis võivad piirata vara kasutusiga.
2. Vananemine, nõudluse muutumine või teised majandustegurid võivad vähendada kasutusiga.
3. Konkurentide tegevus võib kitsendada konkurentsieelist.
4. Immateriaalne põhivara võib koosneda mitmest komponendist, millel on erinev kasutusiga.
5. Varaobjekti kasutusiga on praktiliselt võimatu määrata või see on lõputu (nt kaubamärgil) ja tulevasti tulusid ei ole võimalik prognoosida.

Isegi juhul, kui varaobjekti kasulikku eluiga on võimatu määratleda, kantakse tema soetusmaksumus kuluks selle ajavahemiku jooksul, mis on kasuliku eluea parim hinnang. Immateriaalse põhivara kasutusea hinnang võib kasutusaja jooksul muutuda. Siis amortiseeritakse jääkmaksumust uue kasutusea lõpuni. Kuid isegi sellisel juhul ei tohi kogu ajavahemik, mille jooksul immateriaalse põhivara maksumust amortiseeritakse, ületada vastavaid piiranguid. Eeldatakse, et immateriaalse vara kasulik eluiga ei ületa 20 aastat. Erijuhtudel võib immateriaalse varaobjekti kasulik eluiga ületada 20 aastat. Erijuhiks on näiteks olukord, kus immateriaalne varaobjekt on omandatud lepingulisel alusel (nt litsentsi, frantsiisi või kontsessiooni puhul) ja lepingu kehtivus ületab 20 aastat.²⁶

RTJ 5 p 53 viitab IAS 38 p-le 88-89, mille järgi peab ettevõtte hindama, kas immateriaalse vara kasulik eluiga on piiratud või piiramatu. Immateriaalse vara arvestamine põhinebki selle kasulikul elueal. Piiratud kasuliku elueaga immateriaalne vara amortiseeritakse, piiramatu kasuliku elueaga immateriaalset vara aga mitte. IAS

---

²⁶ Alver, J., Alver, L., Reinberg, L. 2004. Finantsarvestus. Tallinn, 222, 223

38 p91²⁷ selgitab mõistet „piiramatu“, mis ei tähenda „lõputut“. Kasulik eluiga peegeldab ainult seda tulevaste kulutuste osa, mis on vajalik vara kasuliku eluea hindamisel määratud vara tootlikkuse säilitamiseks ja ettevõtte võimalusi ja kavatsusi seda teha. Kasuliku eluea määramisel võetakse arvesse mitmeid tegureid, näiteks vara eeldatavat kasutamist ettevõtte poolt, samuti asjaolu, kas seda vara suudaks efektiivselt kasutada ka teise koosseisuga juhtkond. Arvestatakse konkurentide eeldatavat tegevust, tehnilist, tehnoloogilist, kaubanduslikku või muud liiki iganemist. Lisaks tuleb arvestada vara tüüpilist elutsüklit ja avalikke andmeid sarnasel viisil kasutatavate sarnaste varade eeldatavate kasulike eluigade koht jms.²⁸

Monica Boos on käsitlenud immateriaalsete varade hindamismeetodeid järgmiselt:

- Kulumeetod asendab immateriaalse vara väärtuse selle loomise ja üleandmise kuludega. Meetod vihjab sellele, et immateriaalse vara väärtus on võrdne selle loomise kuludega ja põhineb seega oletusel, et mida suuremad on arenduskulud, seda suurem on immateriaalse vara väärtus.
- Turumeetod määrab immateriaalse vara väärtuse hinna järgi, mida maksti sarnaste immateriaalsete varade eest võrreldavates turutehingutes omavahel mitteseotud olevate osapoolte vahel.
- Tulumeetod mõõdab immateriaalse vara väärtust eeldatavate tuleviku majanduslike tulude järgi, mida see võiks genereerida oma eeldatava järelejäänud kasuliku ea jooksul.²⁹

Edaspidiselt peab ettevõtte juhtkond igal bilansipäeval pidama silmas järgmisi asjaolusid, mis viitavad varade väärtuse langusele:

- sarnaste varade turuväärtus on langenud;
- üldine majanduskeskkond ja turusituatsioon on halvenenud, mistõttu on tõenäoline, et varast genereeritav tulu väheneb;

---

²⁷ IAS 38 p 91. Immateriaalne vara. Jõustunud 31.03.2004

²⁸ IAS 38 p 90. Immateriaalne vara. Jõustunud 31.03.2004

²⁹ Boos, M. 2006. Rahvusvaheline siirdehinna määramine. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 69,72,75

- turu intressimäärad on tõusnud, mistõttu varade kasutusväärtuse arvutamisel kasutatav diskontomäär on tõusnud ja vara kasutusväärtus langenud;
- ettevõtte netovara väärtus on suurem ettevõtte turuväärtusest;
- varade füüsiline seisund on järsult halvenenud;
- varast või varade grupist saadavad tulud on väiksemad planeeritust;
- ettevõtte kavatses lõpetada mõningaid tegevusvaldkondi või sulgeda mõningaid osakondi.

Juhul, kui esineb mõni varaobjekti väärtuse võimalikule langusele viitav asjaolu, viiakse läbi vara väärtuse test, mille käigus leitakse vara kaetav väärtus, mis on suurem kahest järgmisest näitajast:

1. vara õiglasest väärtusest (miinus müügikulutused) ja
2. vara kasutusväärtusest.

Firmaväärtuse, muude määramata kasuliku elueaga immateriaalse vara objektide ja bilansipäevaks lõpetamata immateriaalse vara objektide suhtes, viiakse varade väärtuse test läbi sõltumata sellest, kas nende osas esineb väärtuse võimaliku languse märke.³⁰

Kokkevõtteks võib järeldada, et immateriaalseteks varadeks on sellised varad, millel puudub füüsiline olemus erinevalt materiaalistest varadest. Materiaalistest varadest eristavad immateriaalseid varasid veel sellised tunnused, et neil võib olla väärtus ainult kindla ettevõtte jaoks ja samuti võib olla kindlaksmääramatu eluiga. Immateriaalseid varasid saab klassifitseerida nende soetamisviisi järgi ning seejärel jagada nad, kas ostetud või muul viisil kolmandatelt isikutelt omandatud immateriaalsed varad või firmasiseselt välja töötatud immateriaalsed varad. Veel on võimalik eristada neid: identifitseeritavad ja identifitseerimatud immateriaalsed varad. Immateriaalne vara võetakse arvele ainult, siis kui on tõenäoline, et ettevõtte

---

³⁰ Villems, T. Varade väärtuse test. 04.01.2007
<http://raamatupidaja.ee/191037art/> - 6.03.2007

saab eeldatavalt sellest varast tulevast majanduslikku kasu ja vara maksumust on võimalik usaldusväärset mõõta.

2. FIRMAVÄÄRTUS

2.1. Firmaväärtuse mõiste ja kujunemine

Firmaväärtust nimetatakse tihti kõige immateriaalsemaks immateriaalsest põhivarast. Firmaväärtuse unikaalsus seisneb selles, et see ei eksisteeri eraldi võetuna, seda saab identifitseerida ainult koos ettevõttega.³¹

Autori arvates on firmaväärtus ehk *goodwill* identifitseerimatu immateriaalne vara, mis pole eraldiseisev objekt vaid paljude elementide koosmõju resultaat. Firmaväärtus on mitteidentifitseeritav, st ta on ostetav-müüdav ainult koos ettevõttega ja seda ei saa eraldada ettevõtte varast.

Firmaväärtus on positiivne vahe omandatud osaluse soetusmaksumuse ja omandatud netovara õiglase väärtuse vahel. Omandamise kuupäeval kajastab omandaja firmaväärtuse selle soetusmaksumuses immateriaalse varana.³²

Firmaväärtuse mõistet kasutatakse sageli ka ettevõtte väärtuse mõistena. Refereerides Vambola Raudseppa, sõltub ettevõtte väärtus mitte üksnes teenimisvõimest, vaid ka omandaja ettevõtte tegevus- ja finantsnäitajatest. Firmat hinnatakse tema perspektiivsete puhaste rahavoogude alusel. Selleks koostatakse kasumiplaanid lähemaks viieks aastaks, leitakse sobiv diskonteerimismäär, arvutatakse lõpetav rahavoog ning summeeritakse need arvud firma väärtuseks. Seejuures peetakse silmas ettevõtte bilansilist ja hinnangulist maksumust, aktsiate turuväärtust ning aktsiatulu.

---

³¹ Kallam, H. jt. 2003. Ärikorralduse põhiteadmised. Tallinn: Külim, 134,135

³² IFRS 3 § 51. Äriühendused. Jõustunud 31.03.2004

Tegelik turuhind aga, mida tehingu eest makstakse, kujuneb siiski välja läbirääkimiste käigus ühinejate vahel.³³

Firmaväärtus on soetusmaksumuse igasugune üleväärtus, võrreldes soetatud identifitseeritavate varade ja kohustuste tegeliku väärtuse soetaja osalusega vahetustehingu kuupäeva seisuga ning tuleb kajastada varaobjektina. Firmaväärtus tuleneb sellest, et koos majandusüksuse varadega omandab ostja lisaväärtusena näiteks hea turupositsiooni, aktsepteeritud toote, kogemustega personali, tipp tehnoloogia vms.³⁴

Töös kasutatud finantsarvestuse õpikutes on toodud tegurid ja tingimused, mis lisavad firmale väärtust. Loomulikult on kõigil heal järjel olevatel firmadel väärtus, kuid seda ei kajastata finantsarvestustes. Objektivselt on võimalik hinnata firma väärtust alles siis, kui hakatakse firmat müüma. Nimetagem siinkohal mõningad tegurid, mis lisavad firmale väärtust. Nendeks võivad olla: soodne asukoht, hea müügikorraldus, salastatud tehnoloogia, ülihea juhtimissüsteem, maksusoodustused, tõhus reklaam jne. Kui investeeringu soetusmaksumus on suurem kui soetatud netovara õiglane väärtus, on tegemist positiivse firmaväärtusega. Vastupidisel juhul on tegemist negatiivse firmaväärtusega. Autori arvates peegeldab äriühendusest tekkinud firmaväärtus seda osa soetusmaksumusest, mis tasuti omandatud ettevõtte selliste varade eest, mida ei ole võimalik eristada ja eraldi arvele võtta.

---

³³ Raudsepp, V. 1999. Finantsjuhtimise alused. Tallinn, 198

³⁴ Tikk, J. 2003. Finantsarvestus. Tallinn: Valgus, 121

2.2. Firmaväärtuse kajastamine finantsarvestuses

Firmaväärtus on arvele võetud kui vara ainult siis kui ta on „ostetud ja makstud“ kellegagi ühinemisel, koos soetatud ettevõttega³⁵.

Äriühendusest tekkinud firmaväärtuse tõlgendamiseks tuleb lähtuda Rahvusvahelisest finantsaruandlusstandardist IFRS 3, mis hakkas kehtima juba selle avaldamise kuupäevast, 31. märts 2004. IFRSi eesmärgiks on määratleda finantsaruandluse reeglid majandusüksusele äriühenduse kajastamiseks. Täpsemalt määratleb IFRS, et arvestamisel tuleb rakendada ostumeetodit. Omandaja peab kajastama omandatava eristatavad varaobjektid, kohustised ja tingimuslikud kohustised nende õiglasest väärtuses omandamise kuupäeval. Samuti kajastab ta firmaväärtust, mida edaspidi ei amortiseerita, vaid teostatakse vara väärtuse languse test.³⁶ Äriühenduses omandatud firmaväärtus kujutab endast tasu, mida omandaja maksab individuaalselt mitteeristavatest ega eraldi kajastatavatest varadest eeldatavalt tulevikus saadava majandusliku kasu eest.³⁷

Nagu eespool ilmnes, kehtestab IFRS 3 senisest oluliselt erinevad reeglid äriühenduste käigus tekkinud firmaväärtuse raamatupidamislikuks arvestamiseks. Enne 31.03.2004 toimunud äriühendused kajastasid firmaväärtust bilansis varana ja seda amortiseeriti kulusse omandatud ettevõtte eeldatava kasuliku eluea jooksul. Üldjuhul mitte üle 20 aasta. Negatiivset firmaväärtust amortiseeriti tulusse kuni 2004.aasta lõpuni. Uute reeglite järgi kajastatakse negatiivne firmaväärtus kohe tuluna.

---

³⁵ Chasteen, L. G., Flaherty, R. E., O'Connor, M. C. 1992. Intermediate accounting fourth edition. United States of America: McGraw-Hill, Inc., 627

³⁶ IFRS 3 p 1. Äriühendused. Jõustunud 31.03.2004

³⁷ IFRS 3 p 52. Äriühendused. Jõustunud 31.03.2004

Eesti ettevõtted, kes ei ole börsil noteeritud, lähtuvad firmaväärtuse arvestamisel RTJ 11-st „Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine“. Antud juhendi eesmärgiks on sätestada reeglid äriühenduste arvestuseks ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamiseks Eesti hea raamatupidamistava kohaselt koostatavates konsolideeritud ja emaettevõtte raamatupidamise aastaaruannetes. RTJ 11 lähtub rahvusvahelisest finantsaruandluse standardist IFRS 3 ning sisaldab viiteid konkreetsete standardite paragrahvidele, millel juhendi nõuded tuginevad.³⁸ Firmaväärtuse, kaasaarvatud negatiivse firmaväärtuse arvestust käsitleb RTJ 11 paragrahvides 43 kuni 50.

Kui äriühenduse tulemusena tekib negatiivne firmaväärtus, siis kajastatakse see kasumiaruandes kohe tuluna. Konsolideeritud aruannetes kajastatakse tütarettevõtete soetamisest tekkinud positiivne firmaväärtus bilansis immateriaalse põhivarana. Kapitaliosaluse meetodi rakendamise korral on positiivne firmaväärtus investeringu koostisosa.³⁹

Alates 01.01.2005.a. loetakse firmaväärtust määramata kasuliku elueaga põhivaraks ja seda ei amortiseerita. Küll aga on ettevõtte kohustatud igal bilansipäeval läbi viima vara väärtuse testi. Ettevõtte juhtkond peab kriitiliselt hindama, kas on märke, mis võiksid viidata firmaväärtuse langusele. Taolise olukorra ilmnemisel tuleb firmaväärtus hinnata alla tema kaetavale väärtusele. Erinevalt muudest varadest ei kuulu kord juba teostatud firmaväärtuse allahindlus tühistamisele. Äriühenduse käigus tekkinud positiivne firmaväärtus tuleb alati seostada omandatud raha genereeriva üksusega. Kui vara väärtuse testi tulemusena selgub, et raha genereeriva üksuses kaetav väärtus on langenud alla bilansilise maksumuse (mis sisaldab ka firmaväärtust), siis esimeses järjekorras hinnatakse alla firmaväärtus.⁴⁰

---

³⁸ RTJ 11 p 1, 2. Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine (muudetud 2005). 01.01.2005 - RTL 2005, 66, 952

³⁹ 2006. Raamatupidamise käsiraamat 2. Tallinn: Äripäeva kirjastus, 8.2.

⁴⁰ sama

Firmaväärtuse jagamisel raha genereerivatele üksustele lähtutakse ettevõtte sisemisest aruandlusest – firmaväärtus jagatakse madalaimale tasemele, kus teda jälgitakse ettevõtte juhtkonna poolt sisemises aruandluses. Juhul, kui ettevõtte korraldab ümber oma aruandlust, nii et muutuvad senised raha genereerivad üksused (näiteks need liidetakse kokku või jagatakse osadeks), jagatakse vastavalt ümber ka üksuste juurde kuuluv firmaväärtus. Firmaväärtuse ümberjagamisel lähtutakse raha genereerivate üksuste proportsionaalsest väärtusest. Raha genereeriva üksuse või selle osa müümisel kantakse bilansist maha ka selle juurde kuuluv osa firmaväärtusest.⁴¹

Järgneval peab autor vajalikuks tuua Enn Leppiku näite firmaväärtuse väärtuse testist.
Näide 2. Firmaväärtuse väärtuse test

Ettevõtte bilansis on raha genereeriv üksus bilansilise väärtusega 800 000 krooni. Nimetatud raha genereeriva üksuse kunagisel soetamisel tekkinud firmaväärtuse bilansiline jääkmaksumus on 200 000 krooni. Käesolev üksus kavatakse 2 aasta pärast sulgeda. See viitab asjaolule, et raha genereeriva üksuse kaetav väärtus võib olla langenud alla bilansilise väärtuse. Juhtkonna hinnangul on üksusest tulenevad eeldatavad tulud ja kulud järgmise 2 aasta jooksul järgmised (tuhandetes kroonides):

	<u>1.a.</u>	<u>2.a.</u>
Toodangu müük	1 000	800
Toodete omahind (sh. materjalid jne)	500	360
Masinate remont ja hooldus	60	60
Amortisatsioon	400	400
Kasum enne intressi	40	- 20
Masinate ostuks võetud laenu intress	- 50	- 30
Puhaskasum/ -kahjum	- 10	- 50

Ettevõtte kapitali kaalutud keskmine hind on 10%. Tootmiseadmeid on võimalik müüa ainult vanavarana. Teise aasta lõpus loodetakse saada sellest 30 000 krooni.

⁴¹ Villems, T. Varade väärtuse test. 04.01.2007
<http://raamatupidaja.ee/191037art/> - 6.03.2007

Väärtuse testi läbiviimiseks koostab ettevõtte üksuse tootmiseseadmetest genereeritavate rahavoogude projektsiooni järgmiseks kaheks aastaks, tuginedes kinnitatud eelarvele. Projektsioon ei sisalda finantseerimistegevusest tulenevaid rahavoogusid:

	<u>1.a.</u>	<u>2.a.</u>
Toodangu müük	1 000	800
Toodete omahind (sh. materjalid jne)	-500	-360
Masinate remont ja hooldus	- 60	- 60
Raha masinate müügist	0	30
Netorahavoog	440	410

Diskonteerides antud rahavoogu 10%-ga, kujuneb rahavoo nüüdisväärtuseks 739 000 krooni. Vara neto müügihind on 30 tuhat krooni (müük vanarauana). Järelikult on antud varade kaetavaks väärtuseks 739 000 krooni (suurem summa, võrreldes omavahel vara netomüügihinna ja vara kasutusväärtust). Kõnesoleva raha genereeriva üksuse bilansiline jääkmaksumus on 1 000 000 krooni (800 000 krooni tootmiseseadmed + 200 000 krooni firmaväärtus). Seega tuleb üksusesse kuuluvaid varasid alla hinnata 261 000 krooni võrra (1 000 000 – 739 000). Esmajärjekorras hinnatakse alla kogu üksuse juurde kuuluv firmaväärtus (200 000 krooni) ja seejärel tootmiseseadmed (61 000 krooni).⁴²

Vastavalt RTJ 11-le tuleb aastaaruannetes avalikustada omandataud ettevõtte nimi ja osalusprotsent, omandamise kuupäev, osaluse soetusmaksumus ja selle erinevate komponentide kirjeldus. Omandatud netovara õiglane väärtus ja tekkinud firmaväärtus. Kas tegemist oli sõltumatute osapoolte vahelise või ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahelise äriühendusega ning ostuhinda mõjutavad lisatingimused, mille mõju sõltub tulevikus asetleidvatest sündmustest. Firmaväärtuse kohta avalikustatakse immateriaalsete varade kohta nõutav informatsioon.⁴³

⁴² Leppik, E. 2005. 277 majandustehingut raamatupidamises. Tartu: Rafiko, 166-168

⁴³ RTJ 11 p 100, 103. Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine (muudetud 2005). 01.01.2005 - RTL 2005, 66, 952

Rahvusvahelised regulatsioonid reguleerivad firmaväärtuse menetlust maailmas erinevalt. Amortisatsiooni perioodi on ettenähtud maksimum nelikümmend aastat Ameerika Ühendriikides ja Kanadas, Jaapanis on amortisatsiooni periood maksimum viis aastat. Mõnedes riikides (Holland ja Singapur) arvestatakse firmaväärtus koheselt kuluks sarnaselt lühiajaliste varadega.⁴⁴

Firmaväärtuse arvestus omab tähenduslikku variatsiooni üle maailma. Mõned riigid (Taani, Šveits ja Saksamaa) arvestavad firmaväärtuse koheselt kuludeks ja amortisatsiooni ei arvestata. Teised riigid (Jaapan või Lõuna-Korea) amortiseerivad firmaväärtust viie aasta jooksul. Arvestades nõudeid mõnedes riikides (Prantsusmaa või Hiina) ei ole firmaväärtust mainitud.⁴⁵

Autori arvates võiks tulevikus majandusaasta aruandele lisada kindlasti firmaväärtuse kaetava väärtuse test, mis muudaks finantsaruanded oluliselt informatiivsemateks. Samuti oleks hea lisada majandusaasta aruandele selline aruanne, mis annaks täpsema ülevaate äriühenduse käigus omandatud intellektuaalse omandi hulka kuuluvatest varadest (näiteks kaubamärkidest, kliendisuhetest, tehnoloogiast, õigustest, litsentsidest jm).

2.3. Äriühenduste arvestuspõhimõtted

Antud alapeatükis uuritakse äriühenduste arvestuspõhimõtteid vastavalt RTJ 11-le. Peatükk on oluline, sest töö kolmandas osas on autori ülesandeks analüüsida, kas uuritav ettevõtte on oma majandusaasta aruandes kajastanud kõik tehingud vastavalt

---

⁴⁴ Gray, S. J., Needles, B. E. Jr. 1999. Financial Accounting: A Global Approach. Boston: Houghton Mifflin Company, 266

⁴⁵ Meigs, R. F., Williams, J. R., Haka, S.F., Bettner, M. S. 2001. Financial accounting. New York: McGraw-Hill Higher Education, 354

RTJ 11 nõuetele. Autor peab siin oluliseks uurida ostumeetodi olemust, sest edaspidiselt on töös kajastatud kahe sõltumatu osapoole vahel toimunud äriühendust. Tihti on ettevõtte bilansiline väärtus oluliselt madalam kui tema õiglane väärtus. Suurem õiglane väärtus tuleneb sageli immateriaalsetest varadest, mida bilansis ei kajastata (näiteks kliendisused, kaubamärgid, tehnoloogiad jm).

Kõiki sõltumatute osapoolte vahel toimuvaid äriühendusi kajastatakse ostumeetodil. Äriühenduse käigus võidakse omandada teise ettevõtte aktsiaid (osasid) või teise ettevõtte varad ja kohustused või osa teise ettevõtte varadest ja kohustustest, eeldusel, et need koos moodustavad ühe või mitu äritegevust. Asjaolu, kas äriühenduse käigus omandatakse ettevõtte aktsiaid (osad) või varad ja kohustused, ei mõjuta äriühenduse arvestuspõhimõtet ega kajastamis põhimõtteid konsolideeritud aruannetes. Äriühenduse tulemusena võivad äriühenduses osalevad ettevõtted ühineda juriidiliselt üheks ettevõtteks, kuid nad võivad jätkata oma äritegevust ka eraldi juriidiliste isikutena, kas ema- ja tütar-ettevõtteks või investor- ja sidusettevõtteks. Ostumeetodi rakendamisel kajastatakse omandatud osalust teises ettevõttes või äritegevuses algselt omandatud osaluse soetusmaksumus. Soetusmaksumus jagatakse omandatud varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste (ehk omandatud netovara) õiglastele väärtustele; vahet omandatud osaluse soetusmaksumus ja omandatud netovara õiglase väärtuse vahel kajastatakse (positiivse või negatiivse) firmaväärtusena.⁴⁶

Ostumeetodit rakendatakse omandamise kuupäeva seisuga. Selle kuupäeva seisuga määratakse omandatud osaluse soetusmaksumus, omandatud netovara õiglane väärtus ja tekkinud (positiivne või negatiivne) firmaväärtus. Omandamise kuupäevaks loetakse päeva, millal sisuline kontroll omandatava ettevõtte netovarade ja tegevuse üle läheb üle omandajale. Kuna kontroll on võime mõjutada teise ettevõtte või äritegevuse finants- ja tegevuspoliitikat nii, et saada sellest tegevusest majanduslikku

---

⁴⁶ RTJ 11 p 12, 14, 15, 17. Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine (muudetud 2005). 01.01.2005 - RTL 2005, 66, 952

kasu, ei pruugi kontrolli omandamiseks olla vajalik, et tehing oleks juriidiliselt lõpetatud.⁴⁷

Ostumeetodi rakendamist iseloomustab järgmine valem:

$$\begin{aligned} & \text{Omandatud osaluse soetusmaksumus} \\ & - \text{Omandatud netovara õiglane väärtus} \\ & = \text{Firmaväärtus} \end{aligned}$$

Äriühenduse tekkimisel arvestatakse omandatud netovarad õiglasesse väärtusesse ja need arvatakse maha soetatud maksumusest. Tekkiv vahe on firmaväärtus, mida ei amortiseerita, sest tal puudub määratav eluiga. Bilansis kajastatakse firmaväärtus immateriaalsete varade järel.⁴⁸

Firmaväärtuse arvestuse paremaks mõistmiseks kasutab autor Enn Leppiku näidet finantsõpikust „277 majandustehingut raamatupidamises“.

Näide 2. Firmaväärtuse arvestus

Firma B ostis firma A netovara, makstes selle eest pangakontolt 1 200 000 krooni. Ostulepingu kohaselt omandab B kõik firma A aktivad ja kohustused. Juristidele maksti pangakontolt ostulepingu vormistamise eest 20 000 krooni. Firma A bilanss oli ostumomendil järgmine:

AKTIVA		PASSIVA	
Nõuded ostjatele	500 000	Võlg Hankijatele	400 000
Kaubavarud	400 000	Pikaajaline pangalaen	200 000
Põhivara (jäähmaksumuses)	600 000	<u>Kohustused kokku:</u>	<u>600 000</u>
		Aktsiakapital	800 000
		Kasum	100 000
KOKKU AKTIVA	1 500 000	KOKKU PASSIVA	1 500 000

⁴⁷ IFRS 3 p 16, 39. Äriühendused. Jõustunud 31.03.2004

⁴⁸ Weygandt, J. J., Kieso, D. E., Kimmel, P. D., DeFranco, A. L. 2005. Hospitality Financial Accounting. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 405

Bilansikirjed kajastasid varade ja kohustuste õiglast väärtust. Ostetud netoaktivate õiglase väärtuse summa on 900 000 krooni (1 500 000 – 600 000) ja firmaväärtus on 320 000 krooni (1 220 000 – 900 000) ning see võetakse arvele kandega:

Deebet: Firmaväärtus	320 000
Kreedit: Investeeringud teiste ettevõtete omandamiseks	320 000 ⁴⁹

Vambola Raudsepp kirjutab, et nähtust, kus liitumisel luuakse rohkem väärtusi kui lihtsalt kahe ettevõtte tulemuste summa, tuntakse sünergia nime all. Järelikult on ühinenud ettevõtte rohkem väärt kui mõlemad ettevõtted eraldi ning ühinemine on kasulik tehing mõlemale.⁵⁰

Autori arvates peegeldab äriühendusest tekkinud firmaväärtus seda osa soetusmaksumuselt, mis tasuti omandatud ettevõtte selliste varade eest, mida ei ole võimalik eristada ja eraldi arvele võtta. Selliseks varaks võib olla ka näiteks oodatud sünergia ühinenud ettevõtete vahel. Sünergia võib esineda ka siis, kui ettevõtete ühinemisel kujuneb ühend-ettevõtte väärtus suuremaks, kui oleks olnud nende ettevõtete väärtus eraldiseisvate üksustena. Samuti on ühinemisest tekkiva sünergia hindamisel vaja arvestada kahte aspekti. Esiteks, kas ettevõtte kulud vähenevad ja tegevustulustus suureneb (mastaabisääst) ja teiseks, millisest hetkest hakkab sünergia mõjutama rahavoogusid.

2.4. Ostuanalüüs

Äriühenduste korral on omandajal kohustus koostada ostuanalüüs, mis on raamatupidamise algdokumendiks äriühenduse kajastamisel. Ostuanalüüs algab materiaalse ja immateriaalse varade ning tingimuslike kohustuste tuvastamisest.

---

⁴⁹ Leppik, E. 2005. 277 majandustehingut raamatupidamises. Tartu: Rafiko, 164,165

⁵⁰ Raudsepp, V. 1999. Finantsjuhtimise alused. Tallinn, 195

RTJ 11 p 35 sätestab, et ostuanalüüs peab vastama raamatupidamise seaduses sätestatud algdokumendi nõuetele ning peab sisaldama alljärgnevat andmeid:

- Omandatava ettevõtte nimi ja omandamise kuupäev;
- Omandatud varade ja kohustuste bilansilised väärtused;
- Omandatud varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste õiglased väärtused ning nende hindamise alused;
- Vähemusosalusele kuuluv osa omandatud varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste õiglases väärtuses;
- Omandatud netovara õiglane väärtus;
- Omandatud osaluse soetusmaksumus;
- Tekkinud positiivne või negatiivne firmaväärtus.⁵¹

Alates 01.01.2005.a. toimuvate välismaa ettevõtete omandamise puhul tuleb ostuanalüüsis määrata firmaväärtus välismaal asuva ettevõtte valuutas ning igal järgneval bilansipäeval tuleb seda ümber arvestada eesti kroonidesse. Varem võeti firmaväärtus arvesse eesti kroonides ja ümberarvestusi seoses kursimuudatustega peale omandamist ei tekkinud.⁵²

Teise peatüki kokkuvõtteks võib järeldada, et firmaväärtus ehk *goodwill* on identifitseerimatu immateriaalne vara, mis pole eraldiseisev objekt vaid paljude elementide koosmõju resultaat. Samuti on firmaväärtus mitteidentifitseeritav, st ta on ostetav-müüdav ainult koos ettevõttega ja seda ei saa eraldada ettevõtte varast. Äriühendusest tekkinud firmaväärtus peegeldab seda osa soetusmaksumuselt, mis tasuti omandatud ettevõtte selliste varade eest, mida ei ole võimalik eristada ja eraldi arvele võtta. Firmaväärtus tuleneb sellest, et koos majandusüksuse varadega omandab ostja lisaväärtusena näiteks hea turupositsiooni, aktsepteeritud toote, kogemustega

---

⁵¹ RTJ 11. Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine (muudetud 2005). 01.01.2005 - RTL 2005, 66, 952

⁵² Villemis, T. 2005. Muudatused raamatupidamises õigusaktid ja kommentaarid. Tallinn: Teabekirjanduse OÜ, 316

personali, tipp tehnoloogia, kliendilepingud ja kliendisuhed, kasulikud rendilepingud vms. Enne 31.03.2004 toimunud äriühendused kajastasid firmaväärtust bilansis varana ja seda amortiseeriti kulusse omandatud ettevõtte eeldatava kasuliku eluea jooksul. Alates 01.01.2005.a. loetakse firmaväärtust määramata kasuliku elueaga põhivaraks ja seda ei amortiseerita. Küll aga on ettevõtte kohustatud igal bilansipäeval läbi viima vara väärtuse testi. Võrreldes eelpool toodud näidetega teistest riikidest on Eestis firmaväärtuse arvestamisel lähtutud selgematest põhimõtetest. Kui vara väärtuse testist selgub, et omandatud ettevõtte väärtus on langenud alla bilansilise maksumuse, siis hinnatakse esimeses järjekorras alla firmaväärtus.

3. FIRMAVÄÄRTUSE KAJASTAMINE AS HEKOTEK MAJANDUSAASTA ARUANDES

3.1. AS Hekotek

Ettevõttes toimunud majandustehingute kajastamise paremaks mõistmiseks tehakse alljärgnevalt AS Hekotek lühitutvustus.

AS Hekotek on aastal 1992 asutatud peamiselt puidutöötlemise tehnoloogia seadmeid projekteeriv ja valmistav masinaehitusettevõte. Ettevõttele panid aluse Soomes aastakümneid samal alal seadmeid valmistanud spetsialistid, kelle kogemused on andnud tõeke ettevõtte arenemiseks suurimaks saetööstusele seadmeid valmistavaks ettevõtteks Balti regioonis. AS Hekotek asub Tallinna keskusest 13 kilomeetri kaugusel, Tartu maantee ja Tallinna ringtee ristmiku vahetus läheduses, Jüris. Ettevõttel on tootmibaasis üle 5 000 m² tootmis- ja laopindasid, kogu territoorium on pea 6 ha. AS Hekotek on tarninud seadmeid enamusele Baltikumi suurematele saetööstustele, lisaks sellele veel Soome, Rootsi ja Venemaale. Venemaa on viimastel aastatel kujunenud ettevõtte suurimaks ekspordisuunaks, kus tehakse turundusalast koostööd ka mitmete teiste tuntud Skandinaavia seadmetevalmistajatega. AS Hekotek omab kõikides ekspordimaades neid toetavaid koostööpartnerid.⁵³

2005.aastal kasvas AS Hekotek ettevõtete grupiks (kontserniks). Hekoteki grupi majandustulemusi enim mõjutavateks teguriteks on majanduskasv sihtturgudel ja konkurents toodete tarnimisel sinna. Hekotek grupil on tüterettevõtted Soomes, Lätis ja Venemaal.

---

⁵³ AS Hekotek.
<http://www.hekotek.ee> – 07.03.2007

3.2. Firmaväärtuse tekkimine AS Hekotek

Läbiviidud uuringus intervjueris autor 2007. aasta märtsis AS Hekotek pearaamatupidajat, et saada vastused töös püstitatud eesmärgile, kuidas tekkis firmaväärtus AS Hekotek. Intervjuu on lõputöö lisa 1.

17. septembril 2005.a. allkirjastati lepingud, millega Eesti ettevõtte AS Hekotek omandas 100% Soome mehaaniliste puidutöötlemisseadmete tootja Lekopa OY aktsiatest. Lekopa tootmis- ja kontoripinnad (3 200 m²) asuvad Kesk-Soomes, Lehtimäel. Tegemist on horisontaalse ühinemisega, sest mõlemad ettevõtted tegutsevad samas majandusharus.

Ühinemise peamiseks põhjuseks oli see, et Lekopa OY tegevusprofiil oli sarnane Hekoteki omaga. Hekotek lootis firma ostmisega laiendada oma turgu ja toodete valikut ja suurendada tootmispotentsiaali. Lekopa omandamise peamised eesmärgid on olla koostöös valmis täitma suuremaid tellimusi ning kasutada vastastikust know-how'd ja kogemusi toodete täiustamiseks, nomenklatuuri laiendamiseks ja oma toodetega uutele turgudele sisenemiseks. Just see oli ka ühinemise peamine motiiv, sest Lekopa OY oli saeveskiseadmete osas Hekoteki konkurent Põhjamaades.⁵⁴

Sünergia hindamisel tuleks vastata kahele küsimusele. Esiteks, kas selle tulemusel vähenevad kulud ja suureneb tegevustulukus (mastaabisääst), teiseks, kas see suurendab ettevõtte kasvupotentsiaali (suurenenud turumaht)? AS Hekoteki hindas, et nende ühinemisel tekkinud tegevussünergia saavutatakse turumahu suurenemise kaudu. Lekopa OY on pika kogemusega Soome firma, kelle turud ulatusid kuni Lõuna-Aafrika Vabariigini Lekopa OY peamine turg oli Põhjamaad ja Euroopa (Poola, Saksa jne) AS Hekotek aga müüs edukalt Baltimaades ja Venemaal.

---

⁵⁴ Ehala, K. 2007. Firmaväärtuse tekkimine AS Hekotek. Elektrooniline kirjavahetus. Tallinn, 21.03.2007

Autori arvates algab ostuanalüüs materiaalsete ja immateriaalsete varade ning tingimuslike kohustuste tuvastamisest. Ostjatevõtte juhtkond on tavaliselt juba ette läbi mõelnud, millised on peamised äriühenduse käigus omandatavad immateriaalsed varad.

Lekopa OY bilansis immateriaalseid varasid ei olnud. Immateriaalne vara tekkis kontsernis, kui Lekopa OY ostmisel hinnati tema varad õiglasesse väärtusesse ja netovara ning ostuhinna vahe kajastati kontserni bilansis firmaväärtusena, mis sai nimeks patenteerimata tehnoloogia. AS Hekotek juhtkond hindas firmaväärtuseks Lekopa OY ostmisel uut know-how'd ja uusi kliendikontakte. See on see, mille eest oldi valmis maksuma lisaks ja loodeti, et see toodab neile tulevikus lisakäivet ja kasumit. Aasta lõpus testiti firmaväärtust Lekopa OY majandustulemuste, tema varade ning kohustuste liitmisel emaettevõtte vastavate näitajatega. Bilansis tekib vahe, mis korrigeerib firmaväärtust ning see muutus firmaväärtuses tuleneb tütarvõtte netovara muutusest.⁵⁵

3.3. AS Hekotek majandusaasta aruande analüüs

Alljärgnevalt viiakse läbi analüüs teoorias käsitletud firmaväärtuse kujunemise kohta. Analüüsitava ettevõtte ei ole börsil noteeritud ettevõtte ja firmaväärtuse arvestamisel on lähtutud RTJ 11-s kehtestatud nõuetest. Autor pidas vajalikuks tööle lisada veel raamatupidamise aruannete lisasid, mis aitavad paremini mõista analüüsitava ettevõtte firmaväärtuse tekkimist. Töös kasutatakse Lekopa OY ostuanalüüsi (lisa 2), raamatupidamise aruande lisa 8 sisaldab informatsiooni tütarvõtte aktsiate soetamisest (lisa 3), lisa 10 avalikustatakse immateriaalne põhivara (lisa 4), lisa 23 (lisa 5) avalikustab tehingud seotud osapooltega. Lisatud on ka AS Hekotek

---

⁵⁵ Ehala, K. 2007. Firmaväärtuse tekkimine AS Hekotek. Elektrooniline kirjavahetus. Tallinn, 21.03.2007

(emaettevõtte) rahavoogude aruanne (lisa 6) ja AS Hekotek grupi konsolideeritud bilanss (lisa7), kus kajastub immateriaalne vara.

Hekotek grupi 2005. aasta raamatupidamise aastaaruanne on koostatud lähtudes heast raamatupidamistavast ja kooskõlas Raamatupidamise seadusega, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna juhendid. Vastavalt seaduse ja Raamatupidamise toimkonna juhendite nõuetele on muudetud finantsaruannetes kajastatud informatsiooni esitusviisi ning on avaldatud täiendavat informatsiooni aruande lisades. Tütaretevõtete arvestuspõhimõtted on muudetud vastavaks grupi arvestuspõhimõtetele. Tütaretevõtete erinevad arvestusvaluutad on ümberarvestatud Eesti kroonideks – kasutatud on bilansipäeva kurssi ja perioodi kaalutud keskmist kurssi. Emaettevõtte konsolideerimata aruandes on investeringud tütaretevõtetesse kajastatud soetusmaksumus. Soetamist on kajastatud ostumeetodil ja netovara on arvele võetud õiglases väärtuses. Omandatud osaluse soetusmaksumuse ja omandatud netovara õiglase väärtuse vahe on kajastatud firmaväärtusena. Aruande perioodi jooksul omandatud tütaretevõtte on konsolideeritud alates selle omandamise kuupäevast.

Hekotek grupi konsolideeritud müügitulu oli 2005. aastal 204,95 miljonit krooni, mis kasvas 2004. aastaga võrreldes 18,32%. Oluliseks kasvuteguriks oli uue tütaretevõtte, Lekopa OY omandamine ja tema 2005. aasta kolme viimase kuu finantstulemuste konsolideerimine AS Hekotek aruannetesse. Hekotek grupi bilansimaht oli 2005. aasta lõpuks 119,33 miljonit krooni ning AS Hekotek'i bilansimaht oli 105,6 miljonit krooni.. Võrreldes eelmise majandusaasta lõpu seisuga on kasvanud pikaajalised investeringud ja immateriaalsed varad (firmaväärtus), mis on seotud Lekopa OY omandamisega. Bilansis kajastub ka AS Hekotek'i poolt Lekopa OY'le omakapitali seisu toetamiseks antud omakapitalilaen kogusummas 0,55 miljonit eurot (8,6 miljonit krooni). See on pikaajaline laen, mis kuulub tagastamisele esimesel võimalusel, mil Lekopa OY omakapitali tase seda võimaldab.

AS Hekotek'i poolt omandatud osaluse soetusmaksumus oli 1,62 miljonit krooni, Lekopa OY netovara moodustas – 9,23 miljonit krooni. Firmaväärtus tütarettevõtte soetamisel oli 30.09.2005. aastal 10,85 miljonit krooni. 31.12.2005. aastal testiti firmaväärtuse bilansilist maksumust. Firmaväärtus peegeldab seda osa omandatud varadest, mis peaks ootuste kohaselt kasumit tootma järgneva viie aasta jooksul. Sellest lähtuvalt hinnati firmaväärtus alla tema kaetavale väärtusele. Seisuga 31.12.2005 on firmaväärtus 10,31 miljonit krooni.⁵⁶

Kolmanda peatüki kokkuvõtteks võib järeldada, et AS Hekotek ja Hekotek grupi finantsaruannetes on kajastatud äriühenduse käigus omandatud ettevõtted ettenähtud nõuetele vastavalt. Ettevõtte on oma majandusaasta aruandes avalikustanud informatsiooni vastavalt RTJ 11-s kehtestatud. Firmaväärtus tekkis äriühenduse käigus, kus omandatava ettevõtte varad hinnati õiglasesse väärtusesse ja netovara ning soetusmaksumuse vahe kajastati kontserni bilansis firmaväärtusena. Firmaväärtus nimetati patenteerimata tehnoloogiaks.

---

⁵⁶ AS Hekotek grupi majandusaasta aruanne 2005

KOKKUVÕTE

Lõputöö põhieesmärgiks oli uurida firmaväärtuse kujunemist. Mida rohkem on äriühendusi, seda suuremaks paisub ettevõtete bilanssides ebamäärane ja väheinformatiivne firmaväärtus.

Töö esimeses peatükis on püstitatud ülesanne analüüsida immateriaalse vara olemust ja arvestamise põhimõtteid. Autor järeldeb, et immateriaalseteks varadeks on sellised varad, millel puudub füüsiline olemus erinevalt materiaalistest varadest. Immateriaalsetel varadel võib olla väärtus ainult kindla ettevõtte jaoks ja samuti võib olla kindlaksmääramatu eluiga. Immateriaalseid varasid saab klassifitseerida nende soetamisviisi järgi ning seejärel jagada nad, kas ostetud või muul viisil kolmandatelt isikutelt omandatud immateriaalsed varad või firmasiseselt välja töötatud immateriaalsed varad. Veel on võimalik eristada neid: identifitseeritavad ja identifitseerimatud immateriaalsed varad. Immateriaalne vara võetakse arvele ainult siis, kui on tõenäoline, et ettevõtte saab eeldatavalt sellest varast tulevast majanduslikku kasu ja vara maksumust on võimalik usaldusväärselt mõõta. Immateriaalsed varad jagunevad identifitseeritavateks ja identifitseerimatuteks varadeks. Identifitseerimatuks varaks on firmaväärtus.

Töös teisena püstitatud ülesanne on määratleda ja selgitada firmaväärtuse hind ning selle kujunemine vastavalt seadusandlikele regulatsioonidele.

Autor järeldeb, et firmaväärtus on paljude elementide koosmõju resultaat, mis on ostetav ja müüdav ainult koos ettevõttega ning seda ei saa eraldada ettevõtte varast. Äriühendusest tekkinud firmaväärtus peegeldab seda osa soetusmaksumusest, mis tasuti omandatud ettevõtte selliste varade eest, mida ei ole võimalik eristada ja eraldi

arvele võtta. Firmaväärtus tulenebki sellest, et koos majandusüksuse varadega omandab ostja veel lisaväärtusi. Pärast uue IFRS 3 jõustumist eeldatakse, et ettevõtte ostu järel peaks bilanssi tekkima lisaks suhteliselt selgelt tajutavatele patendeeritud tehnoloogiale, litsentsidele, kaubamärkidele jms ka esmapilgul võõristust tekitavad varad. Sellisteks varadeks võiksid olla näiteks kliendilepingud ja kliendisuhted, rendilepingud ja tööandjale kasulikud töölepingud, mis on sõlmitud turutingimustest soodsamatel tingimustel.

Võrreldes teiste riikidega seisneb erinevus firmaväärtuse amortisatsioonis. Eestis firmaväärtust alates 01.01.2005.a. ei amortiseerita vaid viiakse läbi vara väärtuse test. Ameerika Ühendriikides ja Kanadas on amortisatsiooni perioodiks ettenähtud maksimaalselt nelikümmend aastat, Jaapanis ja Lõuna-Koreas vastavalt viis aastat. Esineb ka riike (näiteks Holland ja Taani), kus firmaväärtus arvestatakse kohe kuluks.

Kolmandas peatükis keskendub autor firmaväärtuse tekkimise empiirilisele käsitlemisele. Analüüsitavaks ettevõtteks on AS Hekotek, kes omandas 2005.aastal Soome ettevõtte Lekopa OY. Seoses selle äriühenduse tekkimisega tekkis ettevõtte bilanssi firmaväärtus. Autor tugineb oma järeldustes AS Hekotek grupp majandusaasta aruandele ja läbiviidud intervjuule ettevõtte pearaamatupidajaga. Analüüsi põhjal selgus, et Lekopa OY ostmisel hinnati tema varad õiglasesse väärtusesse ja netovara ning ostuhinna vahe kajastati kontserni bilansis firmaväärtusena, mis nimetati patenteerimata tehnoloogiaks. Ettevõtte soov oli suurendada turumahtu, sest tegemist oli kahe sarnase äriühinguga. Tuginedes firmaväärtuse teoreetilisele analüüsile ja intervjuule pearaamatupidajaga, oleks autori arvates pidanud konsolideeritud bilansis arvele võtma peale patendeeritud tehnoloogia ka kliendisuhted.

Majandusaasta lõpus viidi läbi firmaväärtuse test. Lekopa OY majandustulemuste, tema varade ning kohustuste liitmisel emaettevõtte vastavate näitajatega tekkis

bilansis vahe, mis korrigeeris firmaväärtust. See muutus tulenes Lekopa OY netovara muutusest. AS Hekotek grupp on oma majandusaasta aruande koostamisel lähtunud Eesti hea raamatupidamisetavast, Raamatupidamise seadusest ja seda täiendavatest Raamatupidamise Toimkonna juhenditest. Vastavalt muudetud RTJ 11-le on AS Hekotek grupi majandusaasta aruande lisades avalikustatud informatsioon, mis annab ülevaate firmaväärtuse tekkimisest ja sellest, mida see sisaldab. Vastuolusid autor oma analüüsides ei tähelda.

Kokkuvõtteks järelgab autor, et majandusaasta aruandele tuleks lisada kogu informatsioon firmaväärtuse tekkimisest. Firmaväärtus, ehk see, mille eest oldi nõus maksma rohkem kui bilansis kajastuvate varade ja kohustuste õiglase väärtuse vahe, peaks bilansis kajastuma detailsemalt.

SUMMARY

The current thesis is written on the topic "The price of immaterial property and its reflection on financial arrangements". The aim of the thesis is to study how the value of a company evolves. In order to do so, the instructions RTJ 11 of Accounting Committee, which was updated on 2005 to accord the international financial report standard IFRS 3. The thesis consists of 51 pages, 30 sources are cited. The annexes of the thesis are an interview guide with the head accountant of Hekotek Ltd. and the extras of the financial report of 2005 of Hekotek Ltd. The thesis consists of three chapters and is written in English. The essence and the computation principles of immaterial property are described and analyzed, as well as the value of a company and its evolution. The final chapter of the thesis describes empirically the evolution of company value and its reflections on the example of Hekotek Ltd. The topic is relevant the share of immaterial properties of the overall value of a company has risen.

VIIDATUD ALLIKAD

Viidatud kirjandus:

1. Alver, J., Alver, L. Reinberg, L. Finantsarvestus. Tallinn, 2004
2. AS Hekotek grupi majandusaasta aruanne 2005
3. Boos, M. Rahvusvaheline siirdehinna määramine. Tallinn, 2006
4. Järve, V. Finantsarvestus I. Tartu Ülikooli Kirjastus, 1999
5. Kallam, H., Kolbre, E., Lend, E., Möller, L., Reinhold, V., Simson, A.-L., Uustalu, A.-M., Venesaar, U. Ärikorralduse põhiteadmised. Külim, Tallinn, 2003
6. Kasendi, S. Täiendava informatsiooni kajastamine ettevõtete majandusaasta aruannetes. Majandusarvestuse aktuaalsed probleemid äri- ja avalikus sektoris. TTÜ Majandusarvestuse instituut, 2004
7. Leppik, E. 277 majandustehingut raamatupidamises. Tartu, 2005
8. Raamatupidamise käsiraamat 2. Äripäeva kirjastus, 2006
9. Raamatupidamise käsiraamat. Äripäeva kirjastus, 2006
10. Raudsepp, V. Finantsjuhtimise alused, Tallinn, 1999
11. Rünkla, J. Ettevõtte finantsseisund, konkurents ja strateegia. Tallinn, 1996
12. Teearu, A., Krumm, E. Ettevõtte finantsjuhtimine. Pegasus, Tallinn, 2005
13. Tikk, J. Finantsarvestus. Tallinn, 2003
14. Villems, T. Muudatused raamatupidamises õigusaktid ja kommentaarid, Teabekirjanduse OÜ, Tallinn, 2005
15. Chasteen, L. G., Flaherty, R. E., O'Connor, M. C. Intermediate accounting fourth edition. McGraw-Hill, Inc., United States of America, 1992
16. Gray, S. J., Needles, B. E. Jr. Financial Accounting: A Global Approach. Houghton Mifflin Company, Boston, New York, 1999
17. Meigs, R. F., Williams, J. R., Haka, S.F., Bettner, M. S. Financial accounting. McGraw-Hill Higher Education, New York, 2001
18. Weygandt, J. J., Kieso, D. E., Kimmel, P. D., DeFranco, A. L. Hospitality Financial Accounting. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, 2005

Viidatud õigusaktid:

1. EV Raamatupidamise seadus. 20.11.2002 - RT I 2002, 102, 600
2. Kaubamärgiseadus. Riigikogus vastuvõetud 22. 05. 2002 - RT I 2002, 49, 308
3. Patendiseadus. Riigikogus vastu võetud 16. 03. 1994 - RT I 1994, 25, 406

4. Raamatupidamise toimkonna juhend RTJ 11. Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine (muudetud 2005) - RTL 2005, 66, 952 Jõustunud 01.01.2005.a.
5. Raamatupidamise toimkonna juhend RTJ 5. Materiaalne ja immateriaalne põhivara (muudetud 2005) - RTL 2005, 66, 952; 117, 1852 Jõustunud 01.01.2005.a.
6. Rahvusvaheline finantsaruandlusstandard IFRS 3 - Äriühendused. Jõustunud 31.03.2004.a.
7. Rahvusvaheline raamatupidamisstandard IAS 38 – Immateriaalne vara. Jõustunud 31.03.2004.a.

Viidatud teatmeteos:

1. Eesti Enstlükopeedia nr 5, Tallinn, 1990

Viidatud internetimaterjal:

1. AS Hekotek.
<http://www.hekotek.ee> – 07.03.2007
2. Intellectual Property. Good practice Guide: 10 pragmatic recommendations for better integration of IP in your business.
http://www.liip.org/pdfs/GPG_EN.pdf - 7.03.2007
3. Villems, T. Varade väärtuse test. 04.01.2007
<http://raamatupidaja.ee/191037art/> - 6.03.2007

Viidatud intervjuu:

1. Ehala, K. 2007. Firmaväärtuse tekkimine AS Hekotek. Intervjueeris Terje Klimov. Elektrooniline kirjavahetus. Tallinn, 21.03.2007

LISA 1. Firmaväärtuse tekkimine AS Hekotek

Elektroniline kirjavahetus AS Hekotek pearaamatupidaja Kersti Ehalaga
21.03.2007.a.

1. Mis oli AS Hekotek ja Lekopa OY ostuvahe(ühinemise) peamiseks põhjuseks?

Lekopa tegevusprofiil oli sarnane Hekoteki omaga. Hekotek lootis firma ostmisega laiendada oma turgu ja toodete valikut ja suurendada tootmispotentsiaali. Majandusaasta aruandes kirjutab juhatus sellest nii: “ ... Lekopa omandamise peamised eesmärgid on olla koostöös valmis täitma suuremaid tellimusi ning kasutada vastastikust know-how'd ja kogemusi toodete täiustamiseks, nomenklatuuri laiendamiseks ja oma toodetega uutele turgudele sisenemiseks.”

2. Millised olid ostu(ühinemise) motiivid?

Et mis ajendas just Lekopat ostma ? Ju siis firma oli saadaval. Lekopaga oli Hekotek ka enne koostööd teinud. Võib öelda, et meie profiilid kattusid suures osas ja Lekopa oli saeveskiseadmete osas Hekoteki konkurent Põhjamaades.

3. Millist sünergia vormi sooviti saavutada?

- a) kas selle tulemusel vähenevad kulud ja suureneb tegevustulustus (mastaabisääst)?**
- b) kas see suurendab ettevõtte kasvupotentsiaali (suurenenud turumaht)?**

Ennekõike variant b). Lekopa on pika kogemusega Soome firma, kelle turud ulatusid kuni Lõuna-Aafrika Vabariigini, kui hästi kaunitl öelda. Lekopa peamine turg oli

Põhjamaad ja Euroopa (Poola, Saksa jne). Hekotek aga müüs edukalt Baltimaades ja Venemaal. Lekopa ja tema ajaloo kohta leiate infot tema kodulehelt www.lekopa.com

4. Kuidas hinnati ostuanalüüsi koostades immateriaalseid varasid? Milliseid hindamismeetodeid kasutati (turu-, tulu- või kulumeetodit)?

Immateriaalseid varasid Lekopal bilansis enne ei olnud. Immateriaalne vara tekkis kontsernis, kui Lekopa ostmisel hinnati tema varad õiglasesse väärtusesse ja netovara ning ostuhinna vahe kajastati kontserni bilansis firmaväärtusena, mis sai nimeks patenteerimata tehnoloogia.

5. Mis kajastub firmaväärtuses?

Vastus eelmine. Hekoteki aastaaruanne lisa 10 seletab ka seda. Kui oma sõnadega veel öelda, siis Hekotek loodab, et see õhk, mis me firmaväärtuse kujul saime Lekopa ostmisel, sisaldab uut know-how'd ja uusi kliendikontakte. See on see, mille eest me maksime lisaks. Ja me loodame, et see õhk toodab meile tulevikus lisakäivet ja kasumit. Ja on loogiline, et selle käigus ta ise kulub ja väheneb.

6. Kuidas testiti aastalõpus firmaväärtust?

Minu jaoks on see lihtsalt matemaatika. Lekopa majandustulemuste, tema varade ning kohustuste liitmisel emaettevõtte vastavate näitajatega tekib bilansis vahe, mis korrigeerib firmaväärtust. Muutus firmaväärtuses tuleneb tütre netovara muutusest.

Intervjueeris Terje Klimov

21.03.2007.a.

LISA 2. Lekopa OY ostuanalüüs

VARAD	Bilansiline väärtus		Õiglane väärtus		Patenteerimata tehnoloogiaga Õiglane väärtus	
	EUR	EEK	EUR	EEK	EUR	EEK
Arvutiprogrammid (immateriaalne põhivara)	7319,64	114527	7320	114533	7320	114533
Materiaalne põhivara	138767,34	2171237	138767	2171232	138767	2171232
Kokku materiaalne põhivara	146086,98	2285764	146087	2285765	146087	2285765
Immateriaalne põhivara: Patenteerimata tehnoloogia					693707,39	10854162
Pikaajaline investeering	3706,86	58000	3707	58002	3707	58002
Materjalid laos	211787,97	3313762	211788	3313762	211788	3313762
Valmistooted laos	7568,46	118421	7568	118413	7568	118413
Materjalide eest ette tasutud	49005,89	766776	49006	766777	49006	766777
Kokku varud	268362,32	4198959	268362	4198952	268362	4198952
Lühiajalised nõuded	949688,82	1485973	949670	14859107	949670	14859107
Raha ja pangakontod	184952,00	2893870	184852	2893870	184852	2893870
VARAD KOKKU	1552807,98	24296166	1552778	24295696	2246485,39	35149858
KOHUSTUSED KOKKU	2142695,74	33525903	2142696	33525907	2142696	33525907
NETOVARA	-589887,76	-9229737	-589918	-9230211	103789,39	1623951

<u>FIRMAVÄÄRTUSE ARVUTUS</u>		
Omandatud osaluse soetusmaksumus	+	1 623 951
Omandatud netovara õiglane väärtus	-	-9 230 211
FIRMAVÄÄRTUS	=	10 854 162

Allikas: Audiitori tööpaber, 2006

LISA 3. Tütaretevõtte aktsiate soetamine

Lekopa OY
30.09.2005

	Õiglane väärtus	Bilansiline väärtus
Põhivara	2 285 765	2 285 765
Pikaajaline investering	58 002	58 002
Varud	4 198 952	4 198 952
Lühiajalised nõuded	14 859 107	14 859 107
Raha ja pangakontod	2 893 870	2 893 870
Kohustused	33 525 907	33 525 907
Netovara	-9 230 211	-9 230 211
Omandatud osalus	100%	
Ostuhind	-1 623 951	
Firmaväärtus aktsiate soetamisel	10 854 162	

Allikas: AS Hekotek grupi majandusaasta aruande lisa 8

LISA 4. Immateriaalne põhivara – firmaväärtus

Firmaväärtuse – patenteerimata tehnoloogia – bilansilist maksumust testiti seisuga 31.12.2005. aastal. Omandatud osaluse soetusmaksumuse ja netovara õiglase väärtuse vahe peegeldab seda osa omandatud varadest, mis peaks käesoleva aja ootuste kohaselt kasumit tootma järgneva viie aasta jooksul. Sellest lähtuvalt hinnati firmaväärtus alla tema kaetavale väärtusele. Allahindlus on kantud kuludesse real põhivara kulum ja väärtuse langus.

Firmaväärtus tüterettevõtte soetamisel 30.09.2005	10 854 162
Allahindlus	- 542 719
Firmaväärtus 31.12.2005	10 311 443

Allikas: AS Hekotek grupi majandusaasta aruande lisa 10

LISA 5. Tehingud seotud osapooltega

Aruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks:

- Omanikke
- Tütarettevõtteid
- Tegev- ja kõrgemat juhtkonda
- Tegev- ja kõrgema juhtkonnaga seotud ettevõtteid
- Eespool loetud isikute lähedasi pereliikmeid

AS Hekotek on andnud ja saanud laenu, maksnud ja saanud intresse tehingutes seotud osapooltega alljärgnevalt:		
	2005	2004
Antud laenu tütarettevõtetele	11 979 083	0
Saadud laenu tagasi tütarettevõtetelt	531 984	0
Tagastatud laenu tegev- ja kõrgemale juhtkonnale	31 293	471 746
Makstud intresse tegev- ja kõrgemale juhtkonnale	355 263	0
Saldod seotud osapooltega:	31.12.2005	31.12.2004
Tütarettevõtted	1 469 613	0
Juhatuselise liikmetega seotud ettevõtted	1 072 825	1 097 674
Lühiajalised nõuded kokku	2 542 438	1 097 674
Tütarettevõtted	11 378 106	0
Pikaajalised nõuded kokku	11 378 106	0
Tegev- ja kõrgem juhtkond	4 261 805	4 296 991
Lühiajalised kohustused kokku	4 261 805	4 296 991

Allikas: AS Hekotek grupi majandusaasta aruande lisa 23

LISA 6. AS Hekotek (emaettevõtte) rahavoogude aruanne

	31.12.2005	31.12.2004
Rahavood äritegevusest		
Ärikasum	28 684 359	16 424 159
Korrigeerimised:		
Amortisatsioon ja põhivara väärtuse langus	3 391 906	2 737 312
Kasum/kahjum põhivara müügist ja mahakandmisest	10 903	- 433 987
Äritegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	- 7 419 275	810 804
Varude muutus	532 302	11 236 377
Äritegevusega seotud kohustuste ja ettemaksete muutus	550 586	-18 913 827
Lühiajaliste eraldiste muutus	901 371	1 232 877
Makstud intressid	-702 332	- 1 171 550
Makstud ettevõtte tulumaks	-1 058 147	-1 177 308
Rahavood äritegevusest kokku	24 891 673	10 804 857
Rahavoog investeerimistegevusest		
Materiaalse põhivara soetus	-1 896 723	-5 302 470
Ettemaksed materiaalse põhivara eest	-40 741	-60 520
Ettemaksu tagastus materiaalse põhivara eest	0	25 370
Materiaalse põhivara müük	54 661	7 182 241
Saadud intressid	792 898	775 738
Tütarettevõtete soetamine	- 14 628 261	0
Intressifondi osakute ost	- 8 000 000	- 29 453 695
Intressifondi osakute müük	33 631 467	3 822 228
Väärtpaberite soetus	- 60 464 833	- 4 312 575
Väärtpaberite müük	34 754 141	0
Rahavood investeerimistegevusest kokku	-2 797 391	-27 288 533
Rahavood finantseerimistegevusest		
Saadud laenu	0	25 485 071
Saadud laenude tagasimaksed	- 5 038 218	-5 096 537
Antud laenu	- 11 979 083	0
Antud laenude tagasimaksed	531 984	0
Makstud dividendid	-3 350 800	-3 350 800
Rahavood finantseerimistegevusest kokku	-19 836 117	17 037 734
Raha ja ekvivalentide muutus	2 258 165	554 058
Raha ja pangakontod perioodi alguses	2 166 229	1 701 867

Raha ja pangakontode muutus	2 258 165	554 058
Valuutakursi muutuse mõju	-58 951	-89 696
Raha ja pangakontod perioodi lõpus	4 365 443	2 166 229

Allikas: AS Hekotek grupi 2005.aasta majandusaasta aruanne lisa 25

LISA 7. AS Hekotek grupi konsolideeritud bilanss

VARAD	Lisa nr	31.12.2005	31.12.2004
Käibevara kokku		97 545 232	73 240 992
Põhivara			
Pikaajalised finantsinvesteeringud	7, 8	58 002	1 183
Materiaalne põhivara	9	11 418 838	10 799 547
Immateriaalne põhivara	10	10 311 443	0
Põhivara kokku		21 788 283	10 800 730
VARAD KOKKU		119 333 515	84 041 722
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL			
Lühiajalised kohustused kokku		52 349 416	38 034 439
Pikaajalised kohustused kokku		15 020 774	20 027 699
KOHUSTUSED KOKKU		67 370 190	58 062 138
OMAKAPITAL KOKKU		51 963 325	25 979 584
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL KOKKU		119 333 515	84 041 722

Allikas: AS Hekotek grupi 2005. aasta majandusaasta aruanne